

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งได้กำหนดหัวข้อ ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร)
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ลักษณะขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม
 - 2.4 นโยบายที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 2.5 ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
3. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิรนัย
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บริบทของโรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร)

โรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร) (โรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร), 2552, หน้า ก-ข) เป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2464 โดยอาศัยศาลาการเปรียญเป็นสถานที่เรียน มีพระใบฎีกาชุ่ม สวรรค์ เป็นครูใหญ่ ต่อมาเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2471 ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาล ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ผู้จัดตั้งคือหลวงสรศักดิ์ประสาธน์ โรงเรียนอยู่ในความอุปการะของพระครูญาณรังสี มณีวงศ์ (พระพุทธรังษ์ มณีวงศ์) อ้อ อดีตเจ้าอาวาสวัดสัมปทวน (นอก) และเจ้าคณะจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลบางแก้ว” เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4

พ.ศ. 2478 ประชาชน วัด และโรงเรียนร่วมกันสร้างอาคารเรียน ขนาด 10 X 17 เมตร เป็นอาคารชั่วคราว มีนักเรียน 150 คน

พ.ศ. 2494 คณะกรรมการโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา มีนายโรมัส วิลสัน (Tomus Wilsom) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาขององค์การยูเนสโก เป็น ประธานกรรมการ นายอภัย จันทวิมล อธิบดีกรมพลศึกษา เป็นรองประธาน นายสนั่น ปัทมทิน ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทย นายสุบิน พิมพ์จันทร์ ศึกษาธิการจังหวัดฉะเชิงเทราได้มาตรวจและลงมติ คัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการดังกล่าว โดยได้รับความช่วยเหลือจากยูเนสโก เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2494

พ.ศ. 2496 ใช้งบประมาณ 200,000 บาท สร้างอาคารแบบพิเศษ 9 ห้องเรียน และ รื้อถอนอาคารหลังนี้ เมื่อ พ.ศ. 2531 เหตุเพราะชำรุดทรุดโทรม

พ.ศ. 2511 ได้รับงบประมาณ 89,000 บาท เพื่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ข 3 ห้องเรียน เพิ่มอีก 1 หลัง และรื้อถอนใน พ.ศ. 2539 เหตุเพราะชำรุดโดยน้ำวัสดุที่ใช้ได้มาก่อสร้างอาคาร อนุบาลรวมกับเงินจัดงานสัมปทวนสัมพันธ ปี 2539

วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2525 โรงเรียนได้จัดงานชุมนุมศิษย์เก่าโดยอาจารย์เฉลิม บุญธรรมเจริญ รองเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นประธาน ได้เงินประมาณ 68,000 บาท จัดตั้งเป็นกองทุนยากจน

พ.ศ. 2528 ได้ย้ายโรงเรียนไปปลูกที่หลังใหม่ โดยใช้งบประมาณ 915,000 บาท สร้างอาคารเรียนแบบ 105/2526 จำนวน 4 ห้องเรียน ขต่อเดิมด้านล่างอีก 3 ห้องเรียน เป็น 7 ห้องเรียน และปี พ.ศ. 2547 ต่อเติมชั้นล่างอีก 1 ห้องเรียน รวมเป็น 8 ห้องเรียน

พ.ศ. 2529 ได้รับงบประมาณ 40,000 บาท สร้างส้วมแบบ สปช. 601/2526 จำนวน 4 ห้อง และได้รับงบประมาณจากสภาดำบล 33,000 บาท สร้างถึงน้ำฝนแบบ ผ.33

พ.ศ. 2532 ได้รับงบประมาณ 18,000 บาท สร้างเรือนเพาะชำแบบ พ.1 ขนาด 4 X 6 เมตร

พ.ศ. 2536 สร้างอาคารเอนกประสงค์ แบบ 202/2536 ด้วยงบประมาณ 310,000 บาท และได้รับรื้อถอนในปี พ.ศ. 2551 เพื่อใช้พื้นที่ทำการก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ 3 ชั้น 12 ห้องเรียน และได้รับงบประมาณจากสภาดำบล สร้างถึงน้ำฝนขนาด 5 X 5 เมตร จำนวน 1 ถึง

พ.ศ. 2539 จัดงานสัมปทวนสัมพันธได้เงินประมาณ 200,000 บาท สร้างอาคารเรียน หลังใหม่สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล จำนวน 2 ห้องเรียน

พ.ศ. 2540 โรงเรียนได้ร่วมกับทางวัดสัมปทวนสร้างเขื่อนริมแม่น้ำเพื่อกันดิน ชายฝั่งพัง และถมสนามโรงเรียนเพื่อป้องกันน้ำท่วม โดยใช้งบประมาณ 1 ล้านบาท

พ.ศ. 2544 ได้รับงบประมาณสร้างสนามกีฬาเอนกประสงค์ จากการศึกษาแห่งประเทศไทย งบประมาณ 180,000 บาท และได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างโรงรถ 1 หลัง

พ.ศ. 2546 ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้วและประชาชน
ร่วมบริจาค รวมเป็นเงิน 240,000 บาท ซ่อมปรับปรุงอาคารอนุบาลพร้อมปรับภูมิทัศน์

พ.ศ. 2548 จัดงาน รำลึก 84 ปี สัมปทวนสัมพันธ์ ได้เงินประมาณ 400,000 บาท
ต่อเติมอาคารอนุบาล 1 ห้องเรียน

พ.ศ. 2550 ได้โอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2551 ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างอาคารเรียน 3 ชั้น 12 ห้องเรียน แบบ ส.ศท. 3/12 จำนวน 1 หลัง
ราคา 6,512,000 บาท

พ.ศ. 2552 ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา

- สร้างโรงอาหาร แบบพิเศษ (อบจ. ฉะเชิงเทรากำหนด) จำนวน 1 หลัง ราคา 1,110,000 บาท
- สร้างหอส่งน้ำประปา จำนวน 1 หลัง ราคา 440,000 บาท
- สร้างโรงเก็บของ จำนวน 1 หลัง ราคา 140,000 บาท

ปัจจุบันโรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธาคาร) ตั้งอยู่เลขที่ 33 หมู่ 2 ตำบลบางแก้ว
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา กรมการ
ปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เปิดทำการสอนในระดับอนุบาล ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ปัจจุบันมีนักเรียน 245 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา 20 คน โดยมีนายไกรสิงห์ พุ่มนิคม
เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การบริหารงานในองค์กรใดผู้บริหารยึดมั่นถือมั่นต่อความคิดของตนเองเป็นใหญ่ โดย
ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน องค์กรนั้นก็ขาดความจริงใจต่อการทำงานของผู้ร่วมงานและ
ทำให้ผู้ร่วมงานขาดความรักในองค์กรนั้น ด้วยอีกทั้งยังมองว่าผู้บริหารไม่เห็นคุณค่าของพวกตน
พฤติกรรม ก็จะแสดงออกมาในรูปของความเฉื่อยชาไม่เอาใจใส่ (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2538, หน้า 25)
ดังนั้น การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ฝ่ายปฏิบัติกับผู้บริหารมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
เมื่อใด ถ้าเจ้าหน้าที่ยอมรับ เป้าหมายขององค์กรมาเป็นเป้าหมายของคนแล้วก็จะยอมจะทำให้องค์กร
ประสบ ผลสำเร็จมากขึ้น เท่านั้น ทั้งนี้เพราะบรรยากาศในการทำงานจะเกิดความสามัคคี มีความเข้าใจ
ซึ่งกันและกันมีความเป็นระเบียบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพลัง

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐานจะมีประสิทธิผล

ทางการเรียนสูงได้นั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และชุมชน เป็นอย่างดี จึงเป็นหน้าที่
ประการสำคัญที่ประชาชนควรต้องมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา เพราะการจัดการศึกษาที่ดี
จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (สุรัฐ ศิลปะอนันต์, 2541, หน้า 23)
การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทราบถึงความต้องการของท้องถิ่นและ
กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารในรูปแบบที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
เป็นกระบวนการที่สนับสนุนและส่งเสริมพัฒนามาตรฐานการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมาย
ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, p. 6 อ้างถึงใน อุดร แผลพร, 2544, หน้า 9)

ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า “การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย
การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ” ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร
2. มีส่วนในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุน โครงการและ
การร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ
3. มีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา
4. มีส่วนในการประเมินผลโครงการ

ดูล์ลาห์ (Douglass, 1970, p. 90 อ้างถึงใน อุดร แผลพร, 2544, หน้า 9) กล่าวถึงความหมาย
ของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้างและใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน
นักการศึกษาใช้คำนี้ในการอ้างอิงถึงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือ โครงการที่มีวัตถุประสงค์
เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายของการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน
เช่น การ ไปออกเสียงเลือกตั้ง นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของที่ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล
อื่น ๆ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้ในความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

กัสตาโว (Gustavo, 1992, p. 4 อ้างถึงใน อุดร แผลพร, 2544, หน้า 10) กล่าวว่าการมีส่วนร่วม
นั้น โดยปกติทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่าหมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบ เมื่อมี
การมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือ
กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 182 – 184) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม
(Participation) ว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่อง
ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการ

บริหารประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น และบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพันต่อกิจกรรมและองค์กรในที่สุด

สหประชาชาติ (United Nation, 1981, p. 5 อ้างถึงใน อูร แพพร, 2544, หน้า 10) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่า หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนารวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

แวง (Whang, 1981, p. 5 อ้างถึงใน อูร แพพร, 2544, หน้า 10) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อได้สะท้อนถึงความสนใจของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบันหรือระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2534, หน้า 76 อ้างถึงใน อูร แพพร, 2544, หน้า 12) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมคิดตามประเมินผลเป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออก ซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกแก้ไขปัญหาคือความต้องการของคนโดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

เมตต์ เมตต์การุณจิตต์ (2541, หน้า 17) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

สุเมธ พิมพะ (2542, หน้า 24) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่าหมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐ โดยเริ่มตั้งแต่การตัดสินใจว่าจะอะไรคือปัญหาและความต้องการ และประชาชนเป็นผู้คิดริเริ่มดำเนินการเอง อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จของแผนงานและโครงการ

อูร แพพร (2544, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเอง หรือส่วนร่วม

มนตรี บุญดี (2544, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น คิดค้นปัญหา และดำเนินการต่าง ๆ รวมทั้งได้กระทำตามความต้องการของคนในสภาวะของสังคมในขณะนั้น เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง และสงวนรักษา

ทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม รวมตลอดทั้งการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลในสังคมด้วยโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการวางแผนนโยบายการแก้ปัญหา และประเมินผลของโรงเรียนเอง การศึกษาจึงไม่ควรเป็นของนักศึกษา นักวิชาการเท่านั้น ประชาชนควรมีส่วนร่วมกันกำหนดแผนงานของโรงเรียนด้วยโดยยึดถือความต้องการของชุมชน นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ทุกคนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ผู้บริหาร บุคลากรในองค์กร และสมาชิกของชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมกันประเมินผล เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยสิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ร่วมคิดร่วมกระทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการกระทำสังคม (The Theory of Social Action)

รีคเตอร์ (Reeder, 1974, p. 39) ได้กล่าวว่า การกระทำทางสังคม (Social Action) ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยหนึ่งจะได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่เรียกว่าความเชื่อหรือความไม่เชื่อ (Believes or Disbelieves) ไม่จำกัดอยู่เพียงปัจจัยหนึ่ง แบ่งได้ดังนี้ กล่าวว่าการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมาย ความเชื่อที่สืบทอดกันมาค่านิยมมาตรฐาน นิสัยและขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคาดหวัง ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน ซึ่งเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม มีดังนี้

1.1 ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแต่ละบุคคลก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ

1.2 บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจ หรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผลซึ่งตัดสินใจเองได้ว่าสอดคล้องหรือตรงปัญหาสถานการณ์นั้น ๆ

1.3 เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ

1.4 เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่าง การเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

1.5 เหตุผลในการตัดสินใจนั้นไม่ใช่ว่ามาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง

1.6 การตัดสินใจกลุ่มของเหตุที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทุกโอกาส

1.7 กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลง

1.8 สำหรับกรณีเฉพาะอย่างภายใต้การกระทำทางสังคมจะมีบ่อยครั้งที่มีการเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะต้องสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ

1.9 ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจ อาจเลือกทางใดทางหนึ่ง

1.10 เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว

จากทฤษฎีดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมเพื่อที่จะทำให้นักในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม จะต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี ทัศนคติของบุคคล การพัฒนาโดยใช้สิ่งที่เหมาะสมนำไปสู่การที่สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและตัดสินใจ

2. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural and Function)

พาร์สัน (Parson, 1950, pp. 150 - 155) ได้กล่าวว่า หน่วยของการกระทำในลักษณะที่บุคคลมีทางเลือกหลายทางในการเข้าหาเป้าหมายในหน่วยของการกระทำ โดยมีองค์ประกอบคือ

2.1 บุคคลหรือผู้กระทำ (Actor)

2.2 การเข้าหาเป้าหมาย (Goal Seeking)

2.3 วิธีการในการการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีหลายวิธีการ (Alternative Means)

2.4 สถานการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลจะต้องประสบ (Situation Conditions) เช่น ลักษณะทางชีวภาพในตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมภายนอก

2.5 ผู้กระทำจะถูกควบคุมโดยบรรทัดฐาน ค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งเข้าไปอยู่ในตัวของผู้กระทำ

พาร์สัน (Parson, 1950) ได้ขยายการอธิบาย หน่วยของการกระทำขึ้นมาเป็นการอธิบายระบบสังคม (Social System) ประกอบด้วยผู้ร่วมกระทำตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยผู้ร่วมกระทำแต่ละคนจะมีบทบาท สถานภาพ วิธีการบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสถานการณ์และบรรทัดฐานค่านิยม รวมไปถึงความคิดต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วผู้ร่วมกระทำในระบบสังคมมีลักษณะการฝึกอบรม (Orientation) ดิถีความด้วย ซึ่งลักษณะการฝึกอบรมดังกล่าวแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การฝึกอบรมในด้านอารมณ์ (Motivation Orientation)

2. การฝึกอบรมในด้านค่านิยม (Value Orientation) การฝึกอบรมในเรื่องค่านิยม

เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการรับรู้ในบรรทัดฐาน ตลอดจนแบบแผนความประพฤติต่าง ๆ ในการแสดง

การกระทำระหว่างกันในสังคม

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าภายในระบบสังคม ยังมีระบบย่อยอื่น ๆ เข้ามาประสานสอดแทรก เช่น ระบบวัฒนธรรม (Cultural System) ระบบบุคลิกภาพของสมาชิกในระบบสังคม (Personality System) และระบบอินทรีย์ของผู้ร่วมสัมพันธ์ (Organism System) หรือบางทีระบบอินทรีย์ดังกล่าว อาจจะเรียกว่า ระบบชีววิทยา (Biological System)

พาร์สัน (Parson, 1950) ยังได้กล่าวถึงตัวแปรที่เป็นแบบแผนพฤติกรรมภายในระบบสังคม (Pattern Variables) 5 คู่ ด้วยกัน ตัวแปรเหล่านี้จะพบได้ในสังคมที่ล่าหาล้างและระบบสังคมที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ

1. การกระทำที่ใช้อารมณ์ และการกระทำที่ปราศจากอารมณ์ (Affective and Affection Neutrality) ในแบบแรกจะเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิ เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท ส่วนแบบที่สอง เป็นการกระทำที่ปราศจากอารมณ์ เช่น การปฏิบัติระหว่างแพทย์กับคนไข้
2. ความสัมพันธ์ของทุกเรื่องและเฉพาะเจาะจง (Diffuseness and Specificity) ความสัมพันธ์ในสถานการณ์ที่จำกัดเฉพาะเรื่องคำนึงถึงผลประโยชน์ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าและลูกค้า
3. วิธีปฏิบัติ โดยเลือกเฟ้นและโดยทั่วไป ในแบบแรกจะเป็นการพิจารณาจากความคุ้นเคยใกล้ชิด เป็นการปฏิบัติกับบุคคลบางกลุ่ม โดยการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ส่วนการปฏิบัติในแบบทั่วไปนั้นจะไม่มีทางเลือกปฏิบัติ แต่จะยอมปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน เช่น การทำหน้าที่ของผู้พิพากษาโดยเที่ยงธรรม ไม่เลือกกว่าใครเป็นคณรวยคนจน
4. การประเมินจากสถานภาพ และความสำเร็จของบุคคล (Ascription and Achievement) เป็นการประเมินบุคคลจากสถานภาพที่ได้รับมาแต่กำเนิด เช่น ด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความมั่นคง และประเมินบุคคลจากความสามารถ เช่น การเลื่อนตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ การสอบแข่งขันเข้าทำงาน
5. การทำงานเพื่อตนเองและเพื่อกลุ่ม (Self - Orientation and Collectivity Orientation) ใน แบบแรกเป็นแบบแผนการกระทำของสมาชิกในระบบสังคมที่เน้นตนเองเป็นหลัก เช่น รักสนุก ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ในแบบที่สองเน้นผลประโยชน์กลุ่ม

นอกจากนี้พาร์สัน (Parson, 1950) ได้กล่าวถึงหน้าที่จำเป็น (Functional Prerequisites) ในการจัดปัญหาต่าง ๆ ของสังคม 2 กลุ่ม ที่สำคัญคือ หน้าที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (External and Internal) และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและวิธีการเข้าสู่เป้าหมายโดยแยกหน้าที่จำเป็นออกเป็น 4 ประการ คือ

- I. หน้าที่ในการปรับตัว (Adaptation) คือ หน้าที่ของโครงสร้างสังคมที่จะตอบสนองความต้องการอยู่รอดของสมาชิก เช่น การผลิต การจำหน่าย การแจกจ่ายทรัพยากรภายใน

ระบบสังคมเป็นหน้าที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ

2. หน้าที่ในการขจัดปัญหาเกี่ยวกับเป้าหมายของสังคม (Goal Attainment) เป็นหน้าที่ในการวางแผนเป้าหมายตลอดจนการทำให้บรรลุเป้าหมายของสังคม

3. หน้าที่เกี่ยวกับปัญหาการบูรณาการ (Integration) เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวกับการตกลงร่วมกัน ความสอดคล้องกันของสมาชิกในสังคม เช่น สถาบันศาลยุติธรรม พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สถาบันการแพทย์ ก็รวมอยู่ในหน้าที่นี้ด้วยถึงแม้ว่าจะไม่โดยตรงก็ตาม

4. หน้าที่เกี่ยวกับการรักษาแบบแผน และจัดความขัดแย้ง (Pattern - Main-Tenance and Tension) หน้าที่นี้เป็นของสถาบันทางสังคม สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่จะขัดเกลาตลอดจนให้ความรู้ในเรื่องการร่วมกันในสังคมแก่สมาชิกของสังคม

จากทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคคลมีทางเลือกหลายทางในการตัดสินใจกระทำให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้ร่วมกระทำจะมีบทบาท สถานภาพ วิธีการ เจตนาของสถานการณ์และบรรทัดฐาน ค่านิยม รวมไปถึงความคิดต่าง ๆ แตกต่างกันไป รวมทั้งองค์ประกอบในด้านอารมณ์ บุคลิกภาพ และค่านิยม ที่จะก่อให้เกิดการรับรู้ในบรรทัดฐาน ตลอดจนแบบแผนความประพฤติต่าง ๆ ในการกระทำระหว่างกันในระบบสังคม

3. ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Theory of Social Psychology)

มาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 90) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจำกัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการได้เสร็จสิ้นแล้วไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน แยกตามลำดับความสำคัญดังนี้

3.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Psychology Needs)

3.2 ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต (Safety and Security Needs)

3.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs)

3.4 ความต้องการทางด้านมีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs)

3.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self - Actualization Needs)

จากทฤษฎีที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เกิดจากความพึงพอใจเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามความคิด ของมาสโลว์ (Maslow)

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) อำนาจ อนันตชัย (2526, หน้า 130) กล่าวว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจคนไปยังวัตถุประสงค์ โดยทั่วไป ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่าผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัตร คือ เคลื่อนไหวน่าทึ่ง อยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำในทางที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ ที่เรียกว่าผู้นำนิเสธ (Negative Leader)

จากทฤษฎีที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการสร้างผู้นำทำให้เกิดระดมความช่วยเหลือร่วมมือ ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ การสร้างผู้นำที่ดีจึงย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในทางที่ดีและเกิดผลงานที่สร้างสรรค์

ลักษณะขั้นตอนและระดับของการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2527, หน้า 11 - 12 อ้างถึงใน อุดร แผ่นพร, 2544, หน้า 13)

1. มีความสนใจ และร่วมประชุม ได้แก่ การให้ความสนใจติดตามข่าวสารต่าง ๆ ของส่วนรวม และการเข้าประชุม เสนอแนะต่าง ๆ ในที่ประชุมในกิจกรรมของส่วนรวม
2. การให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมของส่วนรวม โดยการสมัครเป็นสมาชิก
3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ ได้แก่ การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจสั่งการ
4. การเป็นเจ้าหน้าที่ ได้แก่ การยอมรับใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจสั่งการ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2541, หน้า 272-273 อ้างถึงใน อุดร แผ่นพร, 2544, หน้า 13) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ณัฐพงษ์ สมบัติรักษ์ (2540) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจขั้นต้น
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไข

4. การกำหนดแนวทางแก้ไข
5. การปฏิบัติตามโครงการ
6. การประเมินโครงการ
7. การพิจารณาบทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และอมรวิรัช นาคทรพรพ (2539, หน้า 123) ได้เสนอแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่รวมทั้งการสร้างภาวะความเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 213 - 219 อ้างถึงใน อุดร แผ่นพร, 2544, หน้า 14) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งหมายรวมถึงการตัดสินใจว่าอะไร คือปัญหาของตนเอง อะไรคือสาเหตุและจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร โดยกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหานั้นขึ้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) หมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ตามวิถีทางและแนวทางให้เป็นไปตามโครงการ และแผนการที่ได้กำหนดขึ้น
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) อันเกิดจากกิจกรรมหรือดำเนินงานของประชาชนเอง
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินการทำงานของตนเอง และประเมินสภาพการณ์ภายนอกด้วย

นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นว่าเกิดขึ้นอย่างไร

1. การมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง
2. การจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมเป็นไปโดยสมัครใจหรือบังคับ
3. ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น
 - 3.1 มีส่วนร่วมโดยปัจเจกชนหรือกลุ่ม
 - 3.2 มีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
 - 3.3 มีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

นุศรา สุวิจิระ (2548, หน้า 29) เห็นว่าแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุดคือแนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ ซึ่งได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น เรื่องของการตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) ผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

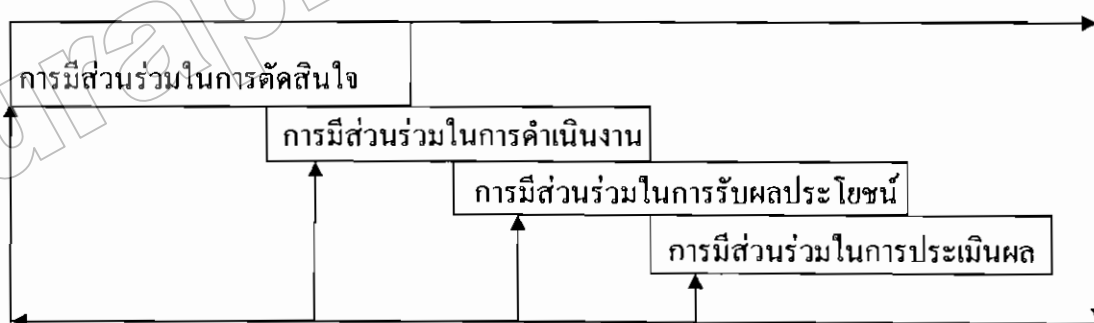
ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดจะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีการใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้

สมาน ธรรมรส (2541, หน้า 25) ได้สรุปวงจรของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดของโคเฮน และอัทซอฟฟ์ ดังนี้

ภาพที่ 2 สรุปวงจรการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่นำเสนอเป็นแนวคิดของโคเฮนและอัทซอพฟ์ นับได้ว่าเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการเป็นอย่างมาก เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการศึกษา การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะไม่มี ความชัดเจนในด้านของผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับ ดังนั้น เมื่อนำแนวคิดของโคเฮน และอัทซอพฟ์ มาผสมผสานกับแนวคิดของนักวิชาการไทยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรจำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล (Evaluation)

การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความตระหนักในปัญหาที่ทุกคนในชุมชนประสบอยู่ และการได้รับความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การผ่นึกกำลังกาย กำลังสติปัญญาและกำลังใจของคนในชุมชนนั้น ๆ ในการร่วมกันกำหนดจุดหมาย กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาจากการวิเคราะห์สาเหตุที่มาเพื่อลำดับความสำคัญ ในการกำหนดแผนงาน เพื่ออนุมัติปัจจัยต่าง ๆ สู่การปฏิบัติและการประเมินผลของงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไปของโรงเรียนในที่สุด

นโยบายที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

รัฐมนตรีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะเห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและให้ชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการศึกษา มา โดยตลอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนจึงได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประยูร ศรีประสาธน์ (2545, หน้า 24 อ้างถึงใน บำเหน็จ จินขาวจำ, 2545, หน้า 23) ได้สรุปเกี่ยวกับนโยบายของคณะรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. นโยบายของคณะรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา โดยรัฐบาลถือหลักว่าเพียงแต่จะควบคุมให้เป็นไปตามโครงการการศึกษาแห่งชาติ และให้ความอนุเคราะห์ตามความจำเป็น
2. นโยบายของคณะรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับให้มากยิ่งขึ้น และขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงทุกท้องถิ่น
3. นโยบายของคณะรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วม

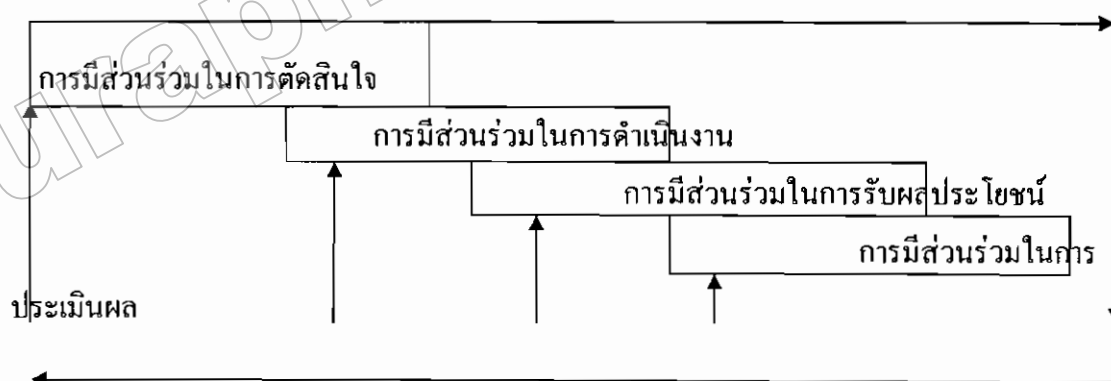
ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดจะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ค่อยจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีการใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้

สมาน ธรรมรส (2541, หน้า 25) ได้สรุปวงจรของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ตามแนวคิดของโคเฮน และอ็พสอฟฟ์ ดังนี้

ภาพที่ 2 สรุปวงจรการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ชัดเจนขึ้น โดยมอบอำนาจการจัดการศึกษาสู่ระดับปฏิบัติมากที่สุดและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเสนอแนะความต้องการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง มุ่งปรับโครงสร้างระบบบริหาร และจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทให้มีเอกภาพประสานความต้องการของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา มากยิ่งขึ้น

4. นโยบายของคณะรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ซึ่งชี้ชัดว่าความร่วมมือในการจัดการศึกษาของประชาชนนั้นให้ทำในรูปของคณะกรรมการ และกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคและสู่สถานศึกษาให้มากขึ้น โดยกำหนดขอบข่ายการรับผิดชอบของหน่วยงานทุกระดับอย่างชัดเจน ให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการเลือกวิธีดำเนินงานตามนโยบาย รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในรูปคณะกรรมการการศึกษา

5. นโยบายของคณะรัฐบาล นายบรรหาร ศิลปะอาชา มีนโยบายด้านการศึกษานั้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของคนไทยในท้องถิ่นเป็นหลัก และสนับสนุนการกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการบริหารและจัดการศึกษาให้คำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน สถานประกอบการเอกชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

6. นโยบายของคณะรัฐบาล พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ประชาชนและผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิด

7. นโยบายที่สำคัญในปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นโยบายนี้ให้เห็นความสำคัญและเน้นการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยคำนึงถึงความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

บำเหน็จ จินขาวจำ (2545, หน้า 23) ได้สรุปนโยบายของคณะรัฐบาลทั้งหมดที่ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาไว้ในแนวทางที่ใกล้เคียงกัน คือ มุ่งให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยได้กำหนดแนวทางของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เป็นไปเพื่อพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ทั้งนี้โดยมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างด้านการศึกษาและเน้นการมีส่วนร่วมของ

ชุมชน จนกระทั่งเกิดคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้อย่างมีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ได้มีบทบาทประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาระบบบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐาน การศึกษาด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการของการศึกษา ระดมทรัพยากรมาใช้ในการศึกษา ให้ร่วมกันประสานองค์ความรู้และวิทยาการสัมพันธ์กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับระบบ เศรษฐกิจแบบพอเพียงของประเทศด้วยทั้งยังการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ทั้ง 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และ เอื้ออาทรต่อกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 6-16) รายละเอียด ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ

และประเภทการศึกษา

4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดี การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจน เพื่อการศึกษาต่อ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล

ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นอยู่ที่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผล ในเรื่องของปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว นักวิชาการได้ศึกษาไว้ดังนี้

อำนาจ อนันตชัย (2526, หน้า 138 อ้างถึงใน บำเหน็จ จินขาวขำ, 2545, หน้า 28)

กล่าวถึงความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มแรกกว่ามีปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ปัญหา ด้านความคิดว่าจะทำโครงการอะไร ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่
2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาเดือดร้อนสนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่
3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

ปรัชญา เวสารัชช (2527, หน้า 33 - 35 อ้างถึงใน บำเหน็จ จินขาวขำ, 2545, หน้า 28)

กล่าวถึงปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ปัจจัย

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลเอง
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
3. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น
4. รางวัลตอบแทนคือประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาโดยหวังผลประโยชน์ตอบแทน

บำเหน็จ จินขาวขำ (2545, หน้า 29) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางธุรกิจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สรุปว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชนในการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคม

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 268 - 271 อ้างถึงใน บำเหน็จ จินขาวขำ, 2545, หน้า 29 - 30)

ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร สรุปว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

1.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม จะช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนโรงเรียนด้านการเงิน เพราะเป็นย่านอุตสาหกรรมย่อมทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจดี

1.2 ลักษณะนิสัยของคนไทยช่วยส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน กล่าวคือโดยทั่วไปคนไทยมีนิสัยชอบทำบุญไม่ค่อยจะปฏิเสธคำร้องขอของผู้อื่น โดยเฉพาะโรงเรียนที่เป็นสถาบันสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีมีความรู้

1.3 ระบบการเมืองการปกครองท้องถิ่นกระตุ้นให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งในช่วงที่มีการเลือกตั้งผู้สมัครมักต้องไปพบประชาชนและช่วยเหลือกิจกรรมของสังคม โดยเฉพาะวัดกับโรงเรียนที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนหากโรงเรียนสร้างความศรัทธาให้กับกับชุมชนได้ เช่น ผลการเรียนดีนักเรียนสามารถสอบชิงทุนหรือสอบเข้าสถาบันที่มีชื่อเสียงได้โรงเรียนได้รางวัลชนะเลิศ ครูอาจารย์เอาใจใส่เด็ก โรงเรียนชนะการประกวดผลงานวิชาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาคือโรงเรียน

2.2 ชุมชนมีความรู้สึกรู้ว่าตนเป็นเจ้าของโรงเรียนและต้องมีหน้าที่ต่อโรงเรียน ความรู้สึกดังกล่าวมักอยู่ในรูปของโรงเรียนเรา การเป็นศิษย์เก่า การเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง และทะนุบำรุงโรงเรียน การเป็นผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ

2.3 ความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน ได้แก่ ความคาดหวังว่าโรงเรียนจะสั่งสอนบุตรหลานของเขาให้เก่ง ดี และคาดหวังให้โรงเรียนมีคุณภาพไม่แพ้โรงเรียนอื่น

2.4 ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียนหากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนอย่างดี เอาใจใส่บุตรหลานของประชาชนชุมชนก็จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนด้วยดี

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารและครู ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าหรือศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ฯลฯ

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับผลงานและวิธีการปฏิบัติของโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่มีชื่อเสียงด้านวิชาการ มีความเชื่อถือในการเงิน โรงเรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ฯลฯ

บำเหน็จ จินขาวจำ (2545, หน้า 30) ได้สรุปว่าปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีอยู่หลายประการ ที่สำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญและสนองนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ โดยจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์

กับชุมชนให้แนบแน่นอย่าคิดเพียงว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีเศรษฐกิจที่ดีก็ควรได้รับการสนับสนุน โรงเรียนจะต้องสร้างผลงานให้ชุมชนเกิดความศรัทธาและความพึงพอใจเพื่อที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, หน้า 69 - 70) กล่าวถึงข้อจำกัดในการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจาก

1. ผู้นำท้องถิ่นของประชาชนนั้นถูกกำหนดบทบาทและสร้างขึ้น โดยขบวนการทางราชการ จึงทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นคนของทางราชการมากกว่าเป็นคนของประชาชน ผู้นำท้องถิ่นจึงไม่สามารถดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ เพราะประชาชนเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นไม่ได้เป็นผู้นำของเขาอย่างแท้จริง

2. ผู้นำท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการค่อนข้างจำกัด และมักถูกครอบงำและการชี้แนะต่าง ๆ จากราชการ ผู้นำท้องถิ่นจึงมีสภาพเหมือนหุ่นยนต์ ทำให้ขาดความศรัทธาทั้งจากประชาชนและข้าราชการ

3. ผู้นำท้องถิ่นมักแสวงหาอิทธิพลใส่ตนและพวกพ้องของตน แทนที่จะพิทักษ์ประโยชน์ของประชาชนกลับกลายเป็นผู้กดขี่และอาจเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพล

4. โครงสร้างและระบบสังคมที่มีด้อยทัศนคติ ค่านิยมของประชาชนไทยต่อการยอมรับสภาพผู้นำ โดยผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการ ขณะเดียวกันค่านิยมแบบอัตนัย คือ ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับเรื่องคนอื่นมีผลกระทบต่อการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชน

สุนทร ขอบทำดี (2534, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้า พบว่า กรรมการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และต้องคำนึงถึงการประกอบอาชีพประจำวันเป็นสำคัญ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2541, หน้า 61 - 62) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของชาวชนบทเอง จำแนกออกเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1.1 ชาวชนบทขาดนิสัยการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและถาวร จะมีแต่การร่วมกันทำงานเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพราะในอดีตประเทศไทยเป็นสังคมที่มั่นคงจึงไม่จำเป็นต้องเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน

1.2 ชาวชนบทไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรมไทยที่เต็มไปด้วยความไม่แน่ใจว่าจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงในระยะสั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมที่หวังผลระยะยาวจึงค่อนข้างลำบาก

1.3 ชาวชนบทไทยอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และลัทธิพ่อปกครองลูก ทำให้หวังพึ่งบุคคลภายนอกมากเกินไป และหวังที่จะให้บุคคลอื่นทำทุกสิ่งทุกอย่างให้

1.4 ชาวชนบททราบว่าตนเป็นผู้มีฐานะต่ำต้อยในสังคมทำให้กลัวคนภายนอก ถูกเจ้าหน้าที่และนักการพัฒนาจึงหาข้อมูลที่แท้จริงจากชาวชนบทได้ยาก

1.5 ชาวชนบทมักเลือกผู้นำที่คิดว่าจะสามารถอุปถัมภ์ตนได้ จึงมักจะเลือกคนร่ำรวย ผู้มีหน้ามีตา หรือผู้มีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่คือบุคคลภายนอก

1.6 คนไทยทั่วไปโดยเฉพาะชาวชนบทไม่ชอบแสดงตัวเป็นศัตรูกันซึ่งหน้าและไม่ชอบโต้เถียง

1.7 ชาวบ้านไม่คุ้นเคยกับการฝึกให้วางแผนการทำงานล่วงหน้า ดังนั้นผลงานของชาวชนบทจึงไม่ค่อยจะเป็นระบบและขาดประสิทธิภาพด้านเวลา

2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่หรือระบบราชการ จำแนกเป็น 6 ประเด็นย่อย ได้ดังนี้

2.1 นโยบายในระบบราชการมักมาจากเบื้องบน

2.2 ระบบการจัดสรรงบประมาณจัดทำกันในส่วนกลาง ทำให้โครงการที่มาจากเจ้าหน้าที่และชาวชนบทเกิดขึ้นได้ยาก

2.3 ระบบการบริหารที่ถูกสั่งการมาจากเบื้องบน ทำให้การประสานงานของเจ้าหน้าที่ระดับสนามของแต่ละกรมกอง เป็นไปด้วยความยากลำบาก รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจแตกต่างกัน

2.4 ระบบการให้ทุนให้ไทยใช้ไม่ได้ผลของการปฏิบัติงานที่เกิดแก่ชาวบ้านอย่างแท้จริง แต่ถือเอาความพอใจของผู้บังคับบัญชาและกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นหลัก

2.5 วัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ผู้น้อยและระบบอุปถัมภ์ทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าตัวเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท

2.6 เจ้าหน้าที่ราชการมีแนวโน้มที่จะชอบทำงานในสำนักงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2541, หน้า 62 - 63) กล่าวถึงปัญหาและข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของชุมชน ไว้ดังนี้

1. นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนส่วนใหญ่ต้องขึ้นกับระบบราชการ

2. ประชาชนคุ้นเคยกับการได้รับคำสั่ง การยอมรับความถูกต้องของข้าราชการและการยอมรับคอยความช่วยเหลือแทนการช่วยเหลือตัวเอง การคิดเองและหลีกเลี่ยงการโต้แย้งกับข้าราชการ

3. กิจกรรมหรือโครงการที่ได้เข้าร่วมส่วนใหญ่ให้ร่วมเฉพาะคอนเสียนโครงการและตอนลงมือปฏิบัติโครงการ ไม่มีการร่วมแบบครบวงจร

4. องค์การอาสาสมัคร มูลนิธิ และชมรมต่าง ๆ มีมากมายแต่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เฉพาะขาดทุน ขาดเป้าหมายและหลักที่แน่นอน และขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญขาดแกนกลางของรัฐบาลและองค์การเหล่านี้จะประสานคิดอย่างเป็นทางการในทุกระดับ

5. องค์การประชาชนส่วนใหญ่มักจะคอยดูแลผลประโยชน์และขยายผลประโยชน์ให้กับกรรมการร่วมกับสมาชิกในสังกัดมากกว่าถึงมือประชาชน

บำเหน็จ จินขาวจำ (2545, หน้า 33) สรุปเกี่ยวกับอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษานั้นถ้าพิจารณาจากด้านกรรมการการศึกษาแล้วจะเห็นว่ากรรมการศึกษา ยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของตนยังไม่มีมีความสำคัญ เพราะการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนในส่วนสถานภาพครอบครัวของกรรมการศึกษาที่มีรายได้ต่ำก็จะต้องให้ความสำคัญของการอยู่รอดของครอบครัวของกรรมการศึกษาที่มีรายได้ต่ำก็จะต้องให้ความสำคัญของการอยู่รอดของครอบครัวก่อนจึงต้องไม่มีเวลาให้กับหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนในด้านโรงเรียนนั้นผู้บริหารมักไม่เห็นความสำคัญของกรรมการศึกษาเพราะคิดว่าศักยภาพของโรงเรียนมีเพียงพอ

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีอยู่หลายประการ ที่สำคัญก็คือ ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญและสนองนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ โดยจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แนบแน่น เพื่อที่ประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าว ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่ง

ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 6 - 65)

การบริหารวิชาการ

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ขอบข่าย/ ภารกิจ

- การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

- การนิเทศการศึกษา
- การแนะแนวการศึกษา
- การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงบประมาณ

แนวคิด

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ชี้แจงหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอและมี

ประสิทธิภาพ

ขอบข่ายภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

- 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การกักเงินไว้เบิกเหลือปี
6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

การบริหารงานบุคคล

แนวคิด

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง

เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่าย/ ภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

การบริหารทั่วไป

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวก ให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาคู่สาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ขอบข่ายและภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาและคณะกรรมการต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่

ของกันและกัน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 9)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ติดตามการปฏิบัติตามแผนและประเมินผลงานร่วมกับโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา
2. การบริหารงบประมาณ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานด้าน การจัดทำ และเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงินการบริหารบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์
3. การบริหารงานบุคคล หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ การวางแผนกำลังคน การใช้กำลังคนและการพัฒนาบุคคล ส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร การจัดสวัสดิการ การรักษา วินัยของบุคลากร การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งของบุคลากร การประเมินผลงานของบุคลากร และ ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนจัดหาทรัพยากรภายนอก
4. การบริหารทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานธุรการ การพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กร การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน การจัดระบบการควบคุมภายใน

หน่วยงาน และงานบริการสาธารณะ

ดังนั้น การที่จะพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความยุติธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียนวัดสัมปทวน (บางแก้วพุทธนิยาคาร) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรที่คาดว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียน คือ สถานภาพของสมาชิกในชุมชน และอาชีพ

สถานภาพของสมาชิกในชุมชน ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสถานภาพของสมาชิกในชุมชนเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ผู้นำชุมชน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง เนื่องมาจากชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับ โรงเรียนหากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนอย่างดี เอาใจใส่บุตรหลานของชุมชน สมาชิกอยู่ในชุมชนก็จะให้ความร่วมมือในการบริหาร โรงเรียนด้วยดี ซึ่งมีทั้งส่วนที่แตกต่างกันและสอดคล้องกัน (จิณฉัตร ปะโคทัง, 2549, หน้า 91) ดังนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อตัวเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหาร โรงเรียนเพราะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับหากสถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนมากสำเร็จย่อมมากตามสัดส่วน ผู้นำชุมชนนับเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอีกท่านหนึ่งเพราะเป็นตัวแทนของหมู่บ้านเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและไว้วางใจ ผู้นำชุมชนเข้าใจในความจำเป็นและความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี กรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลในชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกจากโรงเรียนให้เป็นคณะกรรมการโรงเรียน กรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้สรรหาสิ่งที่ชุมชนต้องการเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน ช่วยผลักดันงบประมาณช่วยเหลือในกิจการและงานของโรงเรียนหลายด้าน ดังเห็นได้จากการศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 149) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เพื่อ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้ที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการนักเรียน และวิทยากรจากภายนอก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

คำณวน ทองมาก (2548) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีสถานภาพ ระดับการศึกษาและปฏิบัติในสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นสถานภาพของสมาชิกในชุมชน ทั้งผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนนั้น ทั้งส่วนที่แตกต่างกันและสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรนี้มาทำงานวิจัยที่แสดงว่าความแตกต่างในบทบาทที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันของ 2 กลุ่มนี้ ก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

อาชีพ ในการศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยกำหนดอาชีพของประชาชนในตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นตัวแปรอิสระในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม และรับจ้าง ซึ่งชุมชนที่มีอาชีพเหล่านี้มีความรู้สึกรู้ว่าตนเป็นเจ้าของโรงเรียน และต้องมีหน้าที่คือโรงเรียน และเกิดความคาดหวังต่อโรงเรียนว่าโรงเรียนจะส่งมอบบุตรหลานของเขาให้เก่ง ดี และมีคุณภาพไม่เป็นรองโรงเรียนอื่น ทั้งนี้เพราะอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรายได้และคุณภาพชีวิต ซึ่งธัญญพล สุคันธรส (2548) ได้การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองอโยธยาให้เป็นเมืองน่าอยู่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และสถานภาพทางสังคม โดยศึกษา ถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 5 ด้านคือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านการบริหารจัดการ พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และสถานภาพทางสังคม ที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลเมืองอโยธยาเป็น เมืองน่าอยู่แตกต่างกันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้สอดคล้องกับสุเทพ วงศ์สุคนธ์ (2548) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 2 ซึ่งจำแนกตามระดับการศึกษาและอาชีพกลุ่ม พบว่าความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 จำแนกตามอาชีพมีความต้องการโดยรวม ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับจันทร์หา รุ่งฟ้า (2550) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ และวุฒิการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน

ด้านวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอนุบาล ศรีวัฒนาวิทยา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้านมีการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยังสอดคล้องกับวิจิตรวาทกิจ (2551) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามอาชีพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับอาชีพและการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนหรือผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนที่แตกต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน ที่ได้ศึกษามีดังนี้

สุริยะ ราชวงศ์ (2545) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่มีคุณภาพการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามอาชีพ ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพรัฐวิสาหกิจ และอาชีพเกษตรกรรมและอื่น มีความต้องการต่อคุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นอาชีพรัฐวิสาหกิจ ด้านการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการรายด้านการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่และด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องอาจ ไพศาลภูมิ (2546) ได้ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาดมบพาทหน้าที่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ความต้องการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาดมบพาทหน้าที่ยของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก

ได้แก่ ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้แทนครูมีความต้องการมีส่วนร่วมด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก ส่วนผู้แทนชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นอันดับแรก

เรวัตร ขำทอง (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำแนกตามสถานภาพพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ขวัญเรือน ชนะศัตรู (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันในจังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป เรียงระดับจากการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ระดับรับทราบข้อมูล ระดับให้คำปรึกษา ระดับสนับสนุน ระดับร่วมปฏิบัติ และระดับร่วมตัดสินใจ และ ลักษณะการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา เป็นในลักษณะการรับทราบข้อมูลจากการประชุมและการรายงานของสถานศึกษา ลักษณะการร่วมให้คำปรึกษาในที่ประชุมและเสนอแนะแนวปฏิบัติและสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในและนอกสถานศึกษาบ้าง แต่การเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป นั้น มีน้อยมากซึ่งเป็นไปในลักษณะการรับทราบข้อมูลแต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจดำเนินการ

ทัศนีย์ แสงอรุณ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนกึ่งอำเภอเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรสด พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน กึ่งอำเภอเกาะช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรสด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียน กึ่งอำเภอเกาะช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรสด จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุมาศ เดชานันท์ (2550) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม "จงจิตรวิจิตรอุปถัมภ์" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาดำเนินการตามสถานภาพ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาชิกเครือข่ายผู้ปกครอง และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม "จงจิตรวิจิตรอุปถัมภ์" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาดำเนินการตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชนโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม "จงจิตรวิจิตรอุปถัมภ์" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาดำเนินการตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวิทย์ สุวรรณมณี (2550) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ และเมื่อเปรียบเทียบการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามสถานภาพในรูปผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นพลังสำคัญในการจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาดำเนินการตามเป้าหมาย และเป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน ที่ได้ศึกษามีดังนี้

พอลโลซซี่ (Pallozzi, 1981, p. 1481) ได้ศึกษารูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยความร่วมมือกันทุกฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอแนะนโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่ชุมชนต้องคำนึงถึงคือความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและมีความเป็นไปได้

คิง (King, 1984, p.1493-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องโรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนและความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่า ถ้าหากให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสร้างกฎจะทำให้เขารู้สึก

ว่าจะต้องรักษาภูมินั้นไว้ ถ้าให้เขามีโอกาสเข้าร่วมจะมีการปฏิบัติตามกฎหมายขึ้นและถ้าให้บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากขึ้น

บรูซ (Bruce, 1999, p. 6028-A) ได้ศึกษาบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูประถม พบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรือการวางแผนงานของโรงเรียน ให้องค์กรศาสนาหรือสถาบันอื่นในสังคมได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้น ในการทำงานต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเด็กด้วย

แอเบล ฮาดี้ (Abdel-Hady, 1990, p. 3276-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารการศึกษาในประเทศอียิปต์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักสำคัญของ ประชาธิปไตย จำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรจะกำหนดเป้าหมาย ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับสถานศึกษา และประเด็นกิจกรรมที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

โกลด์ (Gold, 2000, p. 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนซึ่ง ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดเฟีย พบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลาง ระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว กับ โรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และ การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้น การสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทางด้านสังคม และวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็น ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะสถานศึกษาและชุมชนเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียน จะประสบความสำเร็จได้ต้องคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย